

старший **помер**, а сказати точніше, усе-таки **загинув** від отриманих на війні ран, отаманові довелося взяти під отіку осиротілого Святослава та вреши́ти перевезти його до міста Лева» [1, с. 28]. Іноді вдаються до традицій фольклору і використовують фразеологізми як синоніми до слів. Наприклад: «*Та лежала на ліжку з пов'язкою на голові, але те, що розповіла про свою пригоду, змусило широко **відкрити**, просто-таки **вирячити очі***» [1, с. 26]. Зазначимо, що вирячити очі – це широко розкрити очі, виражаючи здивування, безтямність, гнів і т. ін., що підтверджує доречність синонімії в цьому реченні.

Як відомо, українська мова має широкий простір для прикметникової синонімії. Автори роману «Забудь-річка» за допомогою прикметникових синонімічних рядів створюють індивідуальні портрети, відтворюють найтонші почування своїх героїв, їхні переживання, особливості сприйняття навколишнього світу: «*Настуня, яку за звичкою взяли із собою, хоч не дитяча це справа – поминати, ішла **тиха, мовчазна**, немовби почала усвідомлювати сенс того, що відбувається*» [1, с. 14]; «*...давно вже була не дівчинкою, а дорослою жінкою – **розумною, зваженою***» [1, с. 58]. Також за допомогою прикметникових синонімів письменники конкретніше виражають свої думки та думки персонажів: «*А проте родини, що у часи війни були для кожного глибоким запіллям, тепер посідали у житті обох **значне**, коли не сказати **чільне**, місце*» [1, с. 28]; «*Уляна ще в Києві купила **барвистий, яскравий** вінок, адже бабуся любила квіти та розмай кольорів*» [1, с. 11]; «*Тільки тепер усе діставалося більш хитрим, більш **вульгарним, цинічним та розпусним***» [1, с. 39].

Активне використання синонімічних виражальних засобів (іменникових, прикметникових, дієслівних) – характерна ознака мови твору «Забудь-річка» братів Капранових. При розгляді синоніміки цього роману вражає також найперше повнота характеристики осіб, предметів, явищ тощо, якої досягають автори широким добром синонімічних слів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брати Капранови. Забудь-річка. – Київ: Нора-Друк, 2016. – ??? с.
2. Кочерган М. П. Загальне мовознавство / М. П. Кочерган. – К.: Академія, 2006. – 438 с.
3. Непийвода Н. Синонімія виражальних засобів / Н. Непийвода // Дивослово. – 2008. № 10. – с.42-46.

Полиняк М.

Науковий керівник – доц. Пігур М. В.

ПРИЙОМИ ХУДОЖНЬОГО ВИКОРИСТАННЯ ЕПІТЕТІВ У ПОЕЗІЇ М. ФІЛЯНСЬКОГО

Мета статті – здійснити стилістичний аналіз епітетів у поезії М.Філянського, окреслити прийоми їх художнього використання.

Відомо, що спадщина М. Філянського вимірюється не лише кількістю творів, а й художніми особливостями, індивідуально-авторським стилем.

Індивідуальний стиль поета характеризується двома основними рисами:

- використання загальноновживаної лексики із порушенням загальномовної
- сполучуваності слів, тобто створюються незвичні для сприйняття сполуки слів;
- вживання авторських словотвірних неологізмів.

Митець усе своє нелегке життя захоплювався народною піснею, яку він не наслідував, а з надзвичайною віртуозністю стилізував, «тут М. Філянський ішов за своїм учителем Я. Щоголевім, але дав, на жаль, тільки кілька таких спроб [2, с.9]», проніс любов до народних звичаїв, мови, рідного народу та рідної землі. І зовсім не дивно те, що народно-поетичне тло дало авторові вагомий матеріал для написання віршів.

Трапляються такі постійні епітети фольклорного походження: ясне сонце [1, с.130], зелений гай [1, с.144], чорний ворон [1, с.127], рясний барвінок [1, с.58], ясноокий Бог [1, с.126], пояс-самоцвіт [1, с.84], світ-зоря [1, с.123].

Найчастіше Микола Філянський використовує мотиви лірики Г. Сковороди. «Постійними образами природи в обох митців виступають поле, діброва, сад, у Філянського ж образ поля переростає в образ ниви... [2, с.8]», а також і в образ луку, яким поет надає образного звучання через використання емоційно- забарвлених епітетів, що набувають індивідуально-людських рис.

Зауважимо, що зв'язок М. Філянського і Г. Сковороди справді є надзвичайно глибоким і сквородинські мотиви лірики червоною ниткою наскрізь пронизують досліджувані нами вірші, а також звернемо увагу й на те, що саме на поетиці представника українського бароко М.Філянський будує свою творчість. Г.Сковороді він присвячує також вірш, який спочатку називає «Геній рівноваги». У поезії постає образ філософа як вічного мандрівника.

*Високе чоло, постать горда,
Сопілка, том чийсь...тесит porto,
В його руці дорожній кий... [1, с.137].*

Поет довго живе за межами України, а це надає його ліриці особливого звучання – спогади про рідний край, сумні нотки ностальгії за українською землею зумовлюють використання епітетів в дещо абстрагованому значенні.

І даль далекая ще дужче душу рве [1, с.131].

Крім традиційних епітетів, які часто вживаються у творах інших авторів, М.Філянський звертається і до нових, незвичних сполук слів, зокрема: проміннозора краса [1, с.204], кров'яний дим [1, с.143], стострунний день [1, с.180], широковіта пісня [1, с.129]

*І недоласканій груди,
Й недоціловані уста [1, с.149].*

Індивідуальні епітети Миколи Філянського характеризуються змалюванням зорових ознак – загальнозорових та ознак на позначення кольору.

*Хмури чола, біді губи –
Жмуться з острахом докупи [1, с.197].*

У таких рядках краса людська, спогад про неї милує око. У наведеному вище прикладі проявляється якась незвичайна, лише по-своєму зрозуміла любов і теплота. Білий колір тут прямо вказує на предмет і несе позитивний заряд.

Поетові притаманні й такі індивідуально-авторські епітети, які зумовлюють потребу передати психічну характеристику явищ або внутрішній стан душі.

*Ти в небі хмурому нудьгу знайди глухую
В гіллях заплаканих – їх жаль німий побач [1, с.92].*

Наявні в поезії М. Філянського і епітети-новотвори, утворені на основі словотвірних особливостей української мови. Вони також вживаються досить рідко і творяться лише за допомогою основоскладання: ясноокий Бог [1, с.126], ясногордий ум [1, с.51], світлозора країна [2, с.93], злотопада осінь [1, с.144], яснокрилий ряд [1, с.79], злотокудра синичка [1, с.146], мироточива голова [1, с.167], широковіта пісня [1, с.129], легкокрилий вітер [1, с.128].

Варто зазначити, що в поезії автора найбільше вживаються такі епітети, як (сонний, німий, чорний, ясний, таємний, пишний, вечірній, земний). Дані тропи найчастіше сполучаються з іменниками час, луна, чари, хвиля, сонце, тінь, лоно. Виділяються також іменники, які найбільше мають епітетів. Це – день, земля, час, шлях, небо, вода, ніч, даль, гай, сон, рай та ін.

Микола Філянський був неперевершеним майстром свого стилю та одним із найцікавіших поетів. Водночас у його поезії ми знаходимо несмачні неологізми, часте вживання слова «міч», що пішло від Якова Щоголева, невластиві українській мові слова, помічаємо «любительську риму» і зловживання окремими словами («клоно», «гайсати», «квіт»).

Зазначимо, що саме від Г.Сковороди постає у творчості поета мотив піднімання в гори як символ вивіщення духу, як звільнення від суєти. Наприклад, у вірші «Співай же, серце» читаємо такі рядки:

*Тоді – туди, на груди скель,
На ясне скло свічад,
Куди не дійде дим осель,
Ні будня чорний чад... [1, с.159]*

Тісно пов'язаний із підйомом у гори мотив польоту від землі до неба. Вживає М. Філянський і образ орла (беркута), який ширяє поміж хмар, піднявшись над землею. Зустрічається також мотив бурі й човна (поема «Бузовий куш»): «Чи, може, змігшись раз чи два з горою чорних хвиль, він кинув човен свій свідком своїх розбитих сил [1, с.206]. Творець, гори, храм – усе це і у Г. Сковороди, і у М. Філянського символи Природи (у «Генії мети» М. Філянського так і сказано: «То ж славно ж ми безсмертного творця – Природу [1, с.140]).

До своєї поставленої мети ідуть митці одним шляхом – через ніч до ранку. Ніч при цьому – дивна, таємна.

*Найкраще ж час, найвища мить
У сяйві перше продзвенить,
І враз розсипле перли в млі
Над лоном сонної землі [1, с.208].*

Йде велике народження, яке має в бароковій поезії цікавий символ: гниття зерна, з якого з'являється нове життя. Цей образ знаходимо і у творчості М.Філянського.

*Видима смерть тобі нову вернула вроду,
Дістанеш в струнах ти нетлінного вінця [1, с.140].*

Вища ступінь у процесі повернення до природи – мотив саду. Подібно до Г. Сковороди та його попередників, бо образ саду традиційний в поезії бароко, М. Філянський ростить і свій сад. У вірші «Над нивою» читаємо:

*І кожна гілонуку у тім саду я знаю,
І кожна квітоноку, що зійде по весні,
Я пізно вечором і ранком поливаю,
І тішаць погляд мій квітки мої рясні [1, с.140].*

Виходячи із засади про нерозривне поєднання людини із землею, небом, водою, повітрям, вогнем, митець оспівує красу світу.

*Ні їм, ні нам – нема спокою,
Великий світ – а всім нема.
Хвилина щастя за журбою,
Сльоза за ласкою німою,
А щастя, щастя все ж – дарма [1, с.54].*

Отже, щастя треба знайти. Поет застерігає – не руш природи, щоб злитися із «земною ласкою», щоб надвечір «минулий кликає час колишньої весни» («І знов, і знов весна... [1, с.55]»).

Таким чином, можемо з впевненістю сказати, що для поезії М. Філянського притаманні семантичні епітети-новотвори на означення психологічної характеристики, внутрішніх та зовнішніх особливостей змальованих предметів і явищ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Філянський М. Поезії / М. Філянський. – К. : Радянський письменник, 1988. – 240 с
2. Шевчук В. Микола Філянський і його ліричні одкровення / В. Шевчук // УМЛШ. – 1990. – №1. – С. 3 – 11.

Семак Д.

Науковий керівник – асист. Йордан Г. М.

ТЕНДЕНЦІЙНІСТЬ СИСТЕМИ СУПЕРРУБРИКАЦІЇ У ВСЕУКРАЇНСЬКИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ГАЗЕТАХ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ВИДАНЬ «ДЕНЬ» ТА «СВОБОДА»)

Рубрикація розкриває будову друкованого твору, показує читачеві зв'язок та взаємозалежності всіх складників його ієрархічної будови, допомагає краще розібратися в його змісті. Системний розгляд та аналіз сучасних газетних видань дає змогу виділити основні тенденції у застосуванні певного стилю оформлення заголовків і визначити доречність чи актуальність відомих прийомів та засобів [5, с. 197].

Місце заголовків та їх значення в композиції газети вивчали вчені та практики, такі як О. П. Кисельов, В. В. Попов, Е. В. Фастовець, О. К. Мелешенко, В. Ф. Іванов, В. Е. Шевченко та ін. Вони аналізують передумови виникнення елементів, що входять до заголовного комплексу, схеми їхнього розташування відносно текстового матеріалу. Але залишається поза увагою проблема взаємозв'язку одного з одним елементів, що дають коротку інформацію про зміст матеріалу. Науковці наводять не одну класифікацію рубрик за різними ознаками, але досі немає єдиної, прийнятої за аксіому [1; 2; 4; 5]. Адже рубрикація друкованих видань перебуває у постійному розвитку, тож окреслити якісь межі для неї дуже складно. При цьому завдяки своїй здатності упорядковувати шпальту газети рубрикація займає одне із ключових місць у заголовному комплексі видання.

Метою статті є аналіз зв'язку між видом друкованої преси та видом рубрик, визначення тенденційності рубрикації всеукраїнської та регіональної газет «День» та «Свобода».

Джерельною базою для написання статті стали випуски газет «День» та «Свобода» за грудень 2015 — перший квартал 2016 року і за грудень 2016 — перший квартал 2017 року.

До системи рубрикації газети можна віднести цілий ряд її складників, які розкривають зміст матеріалів і виконують інші функції заголовків. Характер змісту і форми газети (газетний номер складається з великої кількості відносно самостійних матеріалів, різних за призначенням, обсягом, тематикою, жанром, адресністю та інших характеристик) обумовлює неоднорідну, багатоеlementну структуру заголовної частини. Кожна публікація вимагає особливої уваги. Якщо книжкові видання обмежуються заголовком і підзаголовком, то в періодичних виданнях з'являються такі елементи, як шапка, рубрика, лід, анонс, вріз, резюме тощо, різноманітні сполучення яких утворюють велику кількість варіантів оформлення. У газетному заголовку можуть використовуватися також зображальні елементи [5, с. 197].

Рубрика узагальнює, конкретизує тематику матеріалу. За обсягом рубрики поділяються на:

- суперрубрика — рубрика на 1 — 2 шпальти;
- рубрика;
- підрубрика (рубрики-добірки, рубрика в рубриці).

Оформлення елементів рубрикаційної системи здійснюється через титульний шрифт [3], пробільні та службові елементи, форматування. Заголовні елементи можуть стосуватися однієї публікації або кількох. Тільки з однією публікацією виступає власне заголовок — назва даного матеріалу. Інші елементи: підзаголовок, рубрика,